

Obhajoba doktorské disertační práce doc. JUDr. Karla Malého, CSc.

Předmětem obhajoby, která se uskutečnila v Ústavu státu a práva ČSAV dne 30. října 1985, byla práce „Trestní právo v Čechách v 15.—16. století“, kterou K. Malý, pracovník katedry dějin státu a práva PFUK a výkonný redaktor PHS publikoval knižně v edici Univerzity Karlovy.

Zasedání komise pro obhajoby doktorských disertačních prací ve vědních oborech dějiny státu a práva, teorie státu a práva, státní právo předsedal a jednání řídil doc. JUDr. Josef Blahož, DrSc. Oponovali prof. JUDr. Ladislav Hubenák, DrSc., prof. JUDr. Florián Sivák, CSc., a doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

Obhajovaná monografie je domácí i zahraniční právněhistorické veřejnosti dobře známa; její zveřejnění vyvolalo živý ohlas, v němž jednoznačně převažovalo pozitivní hodnocení práce, což dokládají početné recenze otištěné v našich¹⁾ i cizozemských²⁾ periodikách. Též PHS příznivě referovaly o Malého spisu³⁾.

Domácí právněhistorické kruhy se shodly v tom, že kniha představuje významný právněhistorický příspěvek o důležité části právního řádu stavovského státu a důstojně reprezentuje, i když přirozeně zůstává především individuálním vědeckým výkonem, stanovisko celé právněhistorické fronty k řadě důležitých aspektů stavovství, o něž česká a slovenská historiografie začala — po letech poměrné lhostejnosti — koncem sedmdesátých a počátkem osmdesátých let projevovat interest (Janáček, Kočí, Pánek), a kdy historikové-neprávníci a editoři pramenů stále častěji naráželi na otázky ryze právní, k jejichž řešení však přistupovali bez propedeutické právní přípravy a s pojmovým aparátem neprávnickým. Vklad právního historika do literární produkce tohoto zvýšeného badatelského zájmu byl vstupem nutným z hlediska objektivní potřeby právněhistorického doplnění, interpretace, případně korekce těchto prací nebo některých jejich partií. V tomto směru sehrála disertantova kniha s dostatečnou autoritativností úlohu mluvčího právněhistorických názorů a stanovisek. Dosavadní kladné přijetí disertace odbornou veřejností předznamenalo průběh obhajoby.

Po úvodním seznámení s životopisem a dosavadními výsledky vědecké práce požádal předseda komise disertanta, aby informoval přítomné o obsahu a výsled-

¹⁾ L. Soukupa v *Socialistické zákonnosti* 2/1981, str. 116—119; J. Beňi v *Právní obzore* 1/1981, str. 42—44; J. Pipka — D. Čisarové v *Právníku* 1/1981, str. 92—94; J. Pánka ve *Folia Historica Bohemica* 4/1982, str. 298—305.

²⁾ L. Pauliho v *Czasopismo Prawno Historyczne*, t. XXXIII, Warszawa, str. 241—242; V. Sotropy v *Recherches sur l'histoire des institutions et du droit*, VII—VIII, Bucarest 1982—83, str. 107—110; V. M. Kleandrové — G. J. Litvinové v *Sovětskoe gosudarstvo i pravo*, 5/1981, Moskva, str. 153—154; M. Koblara v *Ostbairische Grenzmarken, Passauer Jahrbuch für Geschichte Kunst u. Volkskunde*, Jhr. 22, Passau 1980, str. 187.

³⁾ V. Urfus, *PHS* 25, 1983, str. 93—96.

cích předkládané práce. Ten ve svém vystoupení objasnil důvody zpracování zvolené tematiky, charakterizoval cíle práce a použité metody. Podrobně vyložil výsledky, k nimž ve zkoumání okruhů zájmů chráněných stavovským trestním právem dospěl a v závěru nastínil perspektivní možnosti právněhistorického bádání, jemuž jeho monografie, na základě výsledků, které v ní shromáždil, otevírá prostor.

Disertace je výsledkem téměř třicetiletého autorova badatelského zájmu o trestněprávní problematiku v stavovském období českých dějin. Podal v ní široký a zároveň hluboce analytický pohled na všechny stránky zkoumaného právního odvětví, což mu umožnilo přistoupit k vytvoření systému stavovského trestního práva (zemského a městského), umělé, avšak v mnoha směrech cenné konstrukce, v níž na základě dnešní struktury vědního oboru trestní právo, rozdělil materií na část obecnou a zvláštní. Soustředil doposud roztroušené poznatky, doplnil neúplná a zjistil nová fakta. Obecná část (pozoruhodná především v partiích o zavinění, přitěžujících a polehčujících okolnostech, formách trestní součinnosti a systému trestů) je výsledkem procesu abstrakce z nahromaděného materiálu o jednotlivých skutkových podstatách deliktů. Její vědecký přínos spočívá v tom, že umožňuje přesvědčivě doložit tezi o koncentrované třídnosti trestního práva, což v složité sociální struktuře, komplikovaných mocenských a náboženských poměrech stavovských má zvláštní význam. Jsou v ní objasněny všechny aspekty funkce trestního práva při obhajobě třídních zájmů české feudality, které při pohledu zúženém jen na jednotlivé normy by mohly vyznívat zkresleně, v některých případech i paradoxně.

Ve zvláštní části disertant roztřídil a charakterizoval skutkové podstaty trestných činů. Kritériem dělení na jednotlivé skupiny delikvence (a tím kapitol práce) byl druhový objekt. Jsou to:

1. Delikty proti ideologickým základům feudálního státu, státnímu zřízení a jeho představitelům;
2. Delikty proti právnímu řádu, bezpečnosti a veřejnému pořádku;
3. Delikty proti feudálnímu vlastnictví;
4. Delikty proti zdraví a životu;
5. Delikty proti osobním právům příslušníků feudální společnosti.

Byla do nich zahrnuta v podstatě celá škála dobové delikvence, což má hodnotu nejen právněhistorickou, ale vychází se tu vstříc i řešení širších otázek kulturně historických a bez pochyby bude tento přehled častou pomůckou i pracovníků jiných oborů.

Doc. Malému, shrneme-li jeho celkový přínos, se v práci podařilo zdůvodnit specifičnost stavovského trestního práva ve vývoji feudálního práva vůbec. Prokázal, že trestní právo 15. a 16. století je uzlovým evolučním momentem, v němž dosavadní trestněprávní vývoj vrcholí, a z něhož se zároveň rodí základ trestněprávních koncepcí pozdně respektive už pofeudálních.

Posudky oponentů vyzněly výrazně pozitivně. Prof. Hubenák podtrhl skuteč-

nost, že disertantova práce je původní dílo, v naší právněhistorické literatuře dosud ojedinělé, které výrazně posunuje kupředu dosavadní znalosti o trestním právu pohusitském a předbělohorském. Dále poukázal na zásluhy disertanta v rozpracování existujících a vytvoření nových metod pro práci s pramenným archívním materiálem, o nějž je disertační spis bohatě opřen. Prof. Sivák zdůraznil aktuálnost předložené disertační práce, v níž se harmonicky spojuje stránka odborně historická se současnými ideologickými požadavky. Vyzdvihl dále autorovu schopnost pracovat s kategoriálním a pojmovým aparátem marxistické vědy o právu a tvůrčím způsobem jej aplikovat na procesy historické a historickoprávní. Doc. Soukup připomněl, že se doc. Malému podařilo přispět svou prací k poznání důležité vývojové proměny české státoprávní kultury ze stavovské v absolutistickou, která je v posledních deseti letech exponovanou tematikou obecné historie. Upozornil na promyšlený, přísně logický autorův přístup k literárnímu vyjádření myšlenek, na schopnost argumentační, na formulační preciznost. Konstatoval, že autor je vyhraněnou vědeckou osobností v oboru právní historie a patří mezi nejuznávanější naše právní historiky v zahraničí. Všichni oponenti doporučili udělit disertantovi hodnost doktora právních věd.

Poté reagoval doc. Malý na připomínky oponentů. Zejména objasnil důvody, proč nezařadil problematiku obecné části trestního práva do samostatné kapitoly (zatím nedostatečné poznání v rozsahu i hloubce). Zevrubně rozebral specifika postihu trestných činů kacířství a čarodějnictví v českém prostředí (právní koexistence dvou vyznání, atmosféra náboženské tolerance). Odpověděl na dotazy o trestních normách vydaných v období stavovského povstání a o zachovaných písemných materiálech, přinášejících systém trestů stavovského trestního práva. Souhlasil též mj. s potřebou výraznějšího podtržení vlivu kanonických norem na trestní právo procesní, především městské.

V navazující bohaté diskusi vystoupili postupně: JUDr. K. Adamová, CSc., prof. JUDr. J. Mečl, CSc., prof. JUDr. ing. E. Kučera, DrSc., doc. JUDr. J. Klimko, CSc., prof. JUDr. J. Kincl, DrSc., a doc. JUDr. J. Blahož, DrSc.

Rozprava byla věnována řadě obecných i konkrétních otázek trestněprávní represe 15. a 16. století, ale též širším obecně teoretickým souvislostem oboru. Byla v ní oceněna autorova komparace městského a zemského práva, která dosud v tomto rozsahu provedena nebyla. Zevrubně byly probrány vztahy a jejich vývojová dynamika mezi zákonem (sněmovní usnesení, privilegium panovníka), obyčejem a soudním nálezem v souvislosti s proměnou, jež v obou trestněprávních oblastech koncem 16. století vrcholí, tj. s postupným nahrazováním dosud převažujícího obyčeje jako pramene trestního práva, formálně uznaným postupem vytvořenou normou (což v zemském právu bylo dokončeno až vydáním OZZ r. 1627). Pozornost se též zaměřila na konkrétní postih některých deliktů (*crimen laesae maiestatis*, falšování testamentu, kacířství, čarodějnictví) a dobové teoretické rozpracování trestnosti pokusu a úmyslu. V několika vystoupeních byla podtržena vysoká úroveň českého trestního práva z hlediska středoevrop-

ského rozměru, oceněny, především v zemském právu, jeho ryze domácí kořeny a poukázáno na jeho uzavřenost proti vlivu práva říšského (např. zákoníku *Constitutio Criminalis Carolina*). Plodná debata vyvrcholila podnětnými úvahami o disertantově tezi nutné revize dosavadních představ o úrovni právního myšlení a právní vědy v období od skončení husitského revolučního hnutí do Bílé Hory, v nichž bylo v podstatě dosaženo souhlasu o tom, že Všehrdova práce nemůže být měřítkem kvalitativní úrovně trestního práva, především v druhé polovině vývoje stavovského právního řádu, neboť, jak doc. Malý prokázal, právní normy a právní vědomí obsahují již zárodky trestněprávních koncepcí a principů plně rozpracovaných a uplatňovaných v absolutismu (např. princip unifikace trestního práva, zásadu oficiality, princip odpovědnosti za výkon státní funkce a úřadu apod.).

Celkově vyzněla diskuse jako myšlenkově bohatá, vědecky velmi užitečná výměna názorů předních odborníků, jejíž invence může ovlivnit další bádání na úseku dějin trestního práva.

Po provedené obhajobě se konalo neveřejné zasedání komise pro obhajoby doktorských disertačních prací, jejíž členové jednomyslně doporučili udělit doc. JUDr. Karlu Malému, CSc., hodnost doktora právních věd.

V. Kindl

Vedecká konferencia v Košiciach

Pri príležitosti osláv 40. výročia oslobodenia Československa Sovietskou armádou a 40. výročia prijatia Košického vládneho programu usporiadala Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach v spolupráci s Mestským výborom Národného frontu SSR a Mestským výborom Socialistickej akadémie SSR v Košiciach dňa 1. apríla 1985 vedeckú konferenciu pod názvom „40 rokov formovania socialistického štátu a práva v Československu“. Jej aktívnymi účastníkmi boli prevažne vedecko-pedagogickí pracovníci Právnickej fakulty UPJŠ.

Po otvorení konferencie dekanom Právnickej fakulty UPJŠ doc. JUDr. Igorom Palúšom, CSc., odzneli dva hlavné referáty. V prvom prof. JUDr. Jozef Dzugas, Csc., sa zamerail na priblíženie vzniku, základných črt a vývoja ľudovo-demokratickej a socialistickej československej štátnosti. V týchto súvislostiach predovšetkým zdôraznil, že prvky a predpoklady povojnového vývoja v Československu sa kládli v procese národnooslobodzovacieho zápasu našich národov a v jeho kvalitatívne najdôležitejšej etape našej národnej a demokratickej revolúcie. V ďalšom poukázal na niektoré aspekty realizácie Košického vládneho programu a Budovateľského programu v oblasti mocensko-politickej. Naň nadväzujúci druhý hlavný referát doc. JUDr. Igora Palúša, CSc., „Vznik a for-